

FRED

med våpen i hånd

– Vi lever heldigvis i et demokrati, og folk må selvsagt få si det de vil. Men når såkalte «eksperter» bombastisk kritiserer vår militære deltagelse i Afghanistan, uten engang å ha vært der, så blir man jo noe oppgitt.

TEKST OG FOTO:
Helge Grønmo hgl@an.no

Det sier major Hanne Olafsen. Hun jobber i kommunikasjonsavdelingen ved Forsvarets operative hovedkvarter. Olafsen har nettopp vært i Afghanistan og fulgt krigen, fattigdommen og lidelsene på nært hold. Hun er ikke i tvil om at den norske tilstedeværelsen har gjort, og gjør, Afghanistan til et bedre land å bo i.

– Det er jeg ikke et sekund i tvil om. For under Taliban ble det forbudt for jenter å gå på skole. Etter at NATO startet sitt engasjement har dette endret seg.

I fjor begynte 400 000 jenter på skole i Afghanistan. I løpet av året håper vi at så mange som 2,5 millioner jenter går på skole. For fem år siden var det altså ingen. Dette illustrerer hvor dyptgående konsekvenser vår tilstedeværelse har hatt, sier Olafsen.

Hun er sjokkert over forholdene menneskene i landet lever under. Og det til tross for at hun var forberedt på det verste da hun dro.

– Jeg har snakket med kollegaer som har vært der, de har fortalt mye. Vi får dessuten daglige oppdateringer på morgenbrief inne i hovedkvar-

teret på hva som har skjedd det siste døgnet, så jeg hadde jo et ganske godt bilde på hva som ventet. Likevel er det vanskelig å få det virkelige bilde helt hjem. Det var utrolig ille. Fattigdommen og nøden er enorm.

Afghanistan var blant de landene i verden som kom absolutt dårligst ut da FN nylig presenterte sin liste over levekår. En liste som Norge altså toppet. Olafsen kunne altså ikke opplevd større kontraster. Og det er med dette som bakteppe at hun engasjert forteller at norsk militær tilstedeværelse faktisk gjør Afghanistan til et bedre land for innbyggerne.

FØLER SEG ØNSKET. – Vi har drøyt 900 nordmenn i militære operasjoner i utlandet. Av disse er om lag 500 i Afghanistan. Utgangspunktet er at vi ble bedt om å komme dit. Et enstemmig sikkerhetsråd i FN har slått fast at situasjonen i landet er en trussel mot internasjonal fred og sikkerhet. NATO fikk i oppdrag å bistå afghanske myndigheter med å løse utfordringene. Den demokratiske valgte regjeringen i landet har også bedt Norge om å fortsette dette engasjementet. Slik jeg oppfattet stemningen i landet ønsker også folket oss der. Jeg traff masse mennesker som vinket og smilte til oss.

Olafsen understreker at vi ikke er der som en okkupasjonsmakt.

– Vi skal bistå. Målet er til slutt å få det virkelige bilde og sist at landet skal kunne løse sine utfordringer på egen hånd. Men de trenger hjelp. Det er derfor vi er inne med en slag mentorordning. Vi lærer afghanerne opp på flere ulike områder. Militært, selvsagt, men også på det medisinske området er vi sterkt inne. Jeg besøkte et lokalt sykehus og ble rystet over forholdene der. Ironisk nok så vi et nyhetsopptak fra Norge i leiren vår samme kveld om et norskt sykehus som ble hudflettet for dårlig hygiene. Folk hjemme ville jammen fått seg en vekker hvis de så sykehuset jeg besøkte. Vi bor i verdens rikeste land, og vi skal naturligvis etterstrebe å ha det best mulig, men det gjelder å sette ting i perspektiv. I Norge har vi 45 sykehussenger per 10 000 innbygger. I Afghanistan er tallet 0,39. Og forhol-

dene er i tillegg helt elendige. De ligger mange, mange hundre år etter oss på helt elementære områder som renhold og hva det faktisk har å si på et sykehus. Og gjennomsnittsalderen er 45 år...

DET NYTTER. Olafsen er ett av Forsvarets ansikt utad. Hennes jobb er å besvare spørsmål fra journalister fra inn- og utland om blant annet den norske deltakelsen i Afghanistan.

– Før hadde man bare NRK, og de hadde deadline til Dagsrevyen klokka sju. Nå er det uttallige journalister bare i Norge og de har deadlines til alle døgnets tider. Vi må holde oss oppdatert hele tiden, og da var

det uvurderlig å reise til Afghanistan og se forholdene selv. Det gir meg detaljkunnskap og forståelse jeg ikke får bak en kontorpult på Reitan, og det gir meg også stor grad av troverdighet. Nå har jeg sett med egne øyne at det vi gjør faktisk har noe for seg.

Olafsen husker spesielt en liten gutt på åtte år som ble båret inn på sykehuset etter en fallulykke. Den ene armen var brukket tvers av og bare hang i skinnrestene. Det var et grotesk syn. Og i Afghanistan er det ingen selvfølge å få god medisinsk behandling. Mye av det medisinske utstyret må folk betale for selv hos apotekeren på andre siden av gata, på bakgrunn av en handleliste legen først har satt opp. Og har de ikke råd blir behandlingen deretter.

– Bedøvelse er ingen selvfølge. Det er hjerte-rått. Men for den lille gutten gikk det bra. Han ble operert med hjelp fra norske leger og utstyr. Jeg er mor selv og det å komme så tett gjorde noe med meg. Godt å vite er det da at han kan ligge på sykehuset der og sove godt om natten. Han fikk hjelp. Og det fikk han fordi vi var der.

Prematuravdelingen ved sykehuset gjorde også inntrykk på majoren.

– Rommet var vel om lag 40 kvadratmeter. Men stappfullt av mennesker og

KOLONNE. En norsk militærkolonne på vei gjennom landsbygda. Saniteten er alltid med i tilfelle noe skulle skje.

ELENDIGE FORHOLD. Lege Jens Brovold viser fram senga som brukes til å frakte skadde til og fra operasjonssalen. De hygieniske forholdene er elendige.

PÅ BESØK. Hann Olafsen snakker med barn i landsbyen Qaizar.

FORNØYDE. Denne lille karen er nettopp operert. Og har det bra med bedøvelse og smertelindring - som ikke er en selvfølge i Afghanistan.

kuvøser, som det lå to i fordi de ikke hadde nok til alle. De gjør så godt de kan med små ressurser. Vår jobb er å lære opp det medisinske personellet, og sørge for at de får tilpasset utstyr de kan operere. Våre leger har blant annet laget en lærebok til de som jobber på sykehuset, men som ikke har medisinsk bakgrunn. Det er mye utstyr vi bare kunne sendt ned, men hva når vi har forlatt landet og utstyret blir ødelagt eller utslitt? Så istedet for å sende ned eksempelvis operasjonsbord, så dro vi heller ned til den lokale sveiseren som laget et tilpasset bord med hjul. Hjelp til selvhjelp, rett og slett, akkurat som når vi lærer afghanske soldater og militærpoliti å planlegge og gjennomføre sine operasjoner for å få has på fienden. Det gjør vi også skulder ved skulder, sier hun.

FULLFØRE JOBBEN. Ut fra alle som uttaler seg om konflikten i Afghanistan kan man få inntrykk av at halvparten av alle nordmenn faktisk har vært i landet. Både de som er for, og de som er imot, uttaler seg på til dels bombastisk grunnlag.

– Man kan jo gjøre seg opp en del tanker når man leser visse blogger og hører hva politikere, analytikere, forskere og såkalte eksperter sier. Alle er i sin fulle rett til å si hva de vil, heldigvis. Men jeg tror mange av dem uttaler seg på et tynt grunnlag, og det gjør ofte vårt oppdrag vanskelig med å få kommunisert ut hva som egentlig skjer og hvorfor. Det er vanskelig å få virkeligheten – på godt og vondt – hjem.

– Men vi er faktisk i krig.

– Ja, vi er det. Det er ingen tvil om det. Vi leker ikke krig. Men hva er alternativet? Vi tror på fred med våpen i hånd, og vil i verste fall dø for det.

– Det er jo en selvmotsigelse?

– Sikkerhetssituasjonen i Afghanistan er så elendig at det ville blitt det komplette kaos hvis vi hadde trukket oss ut. Husk at vi er der for at de humanitære organisasjonene skal få sjansen til å bygge landet opp igjen. Vi sørger for stabilitet og trygghet for at de skal kunne gjøre det. Det går sakte, men sikkert framover.

– Var du redd da du var der?

– Nei, men jeg var forberedt på at ting kunne skje. Vi får melding om 50-100 hendelser hver dag. Det kan være alt fra bomber til varselskudd. Det er altså en spent situasjon i landet. Jeg kjørte i en pansret bil gjennom landsbygda og skvatt litt til da en stein traff i bunnpanna. En av soldatene ved siden av meg sa rolig at man snart lærer seg forskjellen på steinsprang og skudd. Han hadde tydeligvis opplevd begge delene. Vi prioriterer sikkerheten, og vi beveger oss ikke utenfor leirene hvis vi ikke må.

Olafsen har ingen formening om hvor lenge norske styrker vil stå i Afghanistan.

– Det er vanskelig å ha noen formening om det. Det er politikerne som bestemmer. Men den norske tilstedeværelsen nytter, vi gjør Afghanistan til et bedre land å bo i. Jeg er ikke i tvil. Vi er på vei og jeg håper vi kan fullføre jobben.

HÅRDT SKADD. Åtte år gamle Junas blir operert etter å ha falt ned fra et tak. Armen er nesten kappet av. Norske leger fungerer som mentorer en uke hver måned og lærer opp lokalt medisinsk personell.